

۲- بررسی وضعیت علوفه

(۱)

مقدمه :

با توجه به قدمت و اهمیت کشت گیاهان علوفه‌ای در ایران و سابقه کشور در دامداری، توقع میرفت که کشور اسلامی ایران، یکی از کشورهای مهم تولیدکننده علوفه‌ها و فرآورده‌های دامی، در جهان باشد. ظاهراً این تنها دلیل نمیباشد اما بدلیل واژه مهمتر اعمال سیاستهای نادرست و عدم برنامهریزی مشخص در امر تولید علوفه در شرایط حاضر، تولیدگوشته و فرآورده‌های دامی نیز به صورت مشکلی حادث شده است. اما واردات کشور گویای این واقعیت است که چگونه واردات مواد غذایی، خصوصاً "فرآورده‌های دامی همه ساله رو به افزایش بوده و در دوران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی نیز با توجه به افزایش روزافزون جمعیت، تأمین نیازهای پروتئینی از مشکلات جاری بوده است. هرچه نیاز به فرآورده‌های دامی بیشتر میشود، تقاضای افزایش مییابد، اهمیت اقتصادی نباتات علوفه‌ای با رزتر میشود، تا آنجا که امروزه اساسی‌ترین زراعتها را تشکیل میدهد. کشت یونجه، جو و نباتات علوفه‌ای از قدیم در ایران معمول بوده و بصورت علوفه سبز و یا خشک مخلوط با کاه به مصرف تغذیه دام، بخصوص اسب میرسیده است. آثار از وجود یونجه برای اولین بار در تاریخ با بل و عهد بخت النصر در ۷۰۰ سال قبل از میلاد دیده شده و زمان کشت آن بدوران مادها و هخامنشیان میرسد.

* وزارت کشاورزی، مرکز تحقیقات روستائی و اقتصاد کشاورزی،
ارزیابی برنامه پنجاه توسعه کشاورزی در زمینه واردات علوفه و
گوشته قرمز (تهران: وزارت کشاورزی، ۱۳۶۲) صص ۱-۲.

یونجه را ایران در ۴۹۰ سال قبل از میلاد مسیح و در زمان خشایارشا به یونان
* و از آنجا به ایتالیا و با لایحه دیگری کشورهای جهان انتقال یافته است .

یکی از ارکان مهم در توسعه و تعمیم دامپروری و دامداریهای مسدود
(با در نظر گرفتن مقتضیات اجتماعی و اقتصادی و سیاسی در توسعه دامداری
سنتی و عشایری)، نگهداری دام در جا یگاها یا مناسب (آغل) و تامین علوفه
مورد نیاز زمینطور تغذیه کافی و مناسب آنها میباشد. برای موفقیت در طرح-
های گوناگون دامپروری و نگهداری دام بایستی به مسئله علوفه‌کاری و
کشت نباتات علوفه‌ای مانند جو، یونجه، شبدر، اسپرس، ذرت علوفه‌ای توجه
بیشتری نموده، و در استفاده نهائی از مازاد محصولات کشت و ریزی، مازاد
کارخانجات صنعتی و حتی فضولات حیوانی در تغذیه دام و منشاء غذاهای
حیوانی حداکثر کوشش را بعمل آورد. با توسعه کشت علوفه و تعلیف دامها
در اصطبل، نه تنها فشار بر مراتع کشور کمتر میشود، بلکه موجب حفظ و
نگهداری آنها و جلوگیری از فرسایش خاک نیز میگردد .

آمار تعداد دامهای موجود در کشور، نمایانگر این حقیقت است که
از لحاظ تامین گوشت قرمز در کشور از نظر تعداد دام، مشکل اساسی وجود
ندارد، بلکه مسئله اصلی کمبود خوراک دام، چه از نظر مراتع طبیعی و چه از
نظر علوفه‌زراعی تولیدی در داخل کشور است. زیرا تعداد کل دام کشور ۹۹
میلیون واحد دامی است که ۶ میلیون واحد دامی آن در مراتع است که $\frac{1}{3}$
** آن یعنی ۲ میلیون واحد دامی آن اضافه بر ظرفیت مراتع میباشد .
علوفه موجود نمیتواند دامهای کشور را بطور کامل تعلیف و

* : وزارت کشت و ریزی . برنامه افزایش تولید محصولات کشت و ریزی ۷۵-۱۳۶۶،
علوفه، کتاب چهارم، جلد ۱، مرتع . (تهران: وزارت کشت و ریزی، ۱۳۶۵)

ص ۱ .

** : از طرفی سازمان گوشت کشور در طرح خرید دام داخلی کشور در سال ۱۳۶۲
(ادامه پرنویس در صفحه بعد)

تغذیه نماید، مضافاً " اینکهدا مها حد اقل پوشش گیاهی مراتع را کسه برای جلوگیری از انهدام مراتع لازم است نیز استفاده میکنند. علاوه بر این، مشکلات دیگری نیز در زمین کشتار بی رویه و زودرس دامها وجود دارد، که زیانهای جبران ناپذیری را به فرآورده های دامی و تولید گوشت وارد مینماید.

در مبحث فعلی به آشنائی با مشخصات کلی علوفه های مختلف و بررسی کلی مسائل و مشکلات و تنگناها پرداخته، و در چارچوب تا مین و تولید داخلی، و تا مین خارجی یا واردات علوفه را مورد ارزیابی اجمالی قرار میدهیم.

لازم است برای برآورد تقاضا و تولید خوراک دام، چند تعریف اساسی که در متن مقاله نیز با آنها برخورد مینمائیم مورد توجه قرار گیرد.

*

- "تی - دی - ان" (T.D.N.) یا کل غذای قابل جذب که :

عبارتست از درصدی از غذای دام، که در دستگاه هاضمه حیوان جذب میشود، (وقتی گفته میشود مثلاً "T.D.N. جو ۷۶ درصد است،

(ادامه زینرویس صفحه قبل)

تعداد ۶۱۶۰۸۷ راس گوسفند و ۶۱۸۹۷ راس گاو در سال ۱۳۶۳ تعداد ۲۶۶۵۹۹۷ راس گوسفند و ۱۱۹۶۲۱ راس گاو خریداری و کشتار نموده است. (سازمان گوشت کشور . عملکرد طرح هماهنگی خرید دام داخلی در سال ۱۳۶۳ و روند عملیاتی آن در سال ۱۳۶۴، (تهران: مردادماه ۱۳۶۴)، صص ۱۴ و ۵۰).

در حالیکه چنانچه تعداد کشتار، طبق برنامه افزایش یابد و دامها بساندازه کافی تعلیف گردند میتواند رقم قابل توجهی در کاهش واردات گوشت کشور باشد.

* : Total Digestible Nutrients

- یعنی ۷۶۰ گرم غذای قابل جذب در یک کیلو جوجو، وجود دارد).
- " واحد علوفه‌ای " ، معادل ارزش غذایی یک کیلو جوجو می باشد که محصولات دیگر را در ارتباط با آن می سنجند .
- " واحد دامی " ، معادل یک گوسفند زنده است (هرگا و پنج واحد دامی است).

۱- شناسایی انواع علوفه از نظر تولید و تانین :

.....

بررسی و شناسایی انواع مختلف علوفه از جنبه معرفی و شناخت مصرف و موارد استفاده انجام می پذیرد .

۱-۱- تیره حبوبات (پروانه آسا Leguminosae) :

.....

از خصوصیات عمده این تیره مقدار بسیار زیاد پروتئین و مقدار ناچیز سلولز است . مقدار پروتئین حبوبات بستگی مستقیم به طرز بهره برداری ، نگهداری و سن گیاه دارد . مقدار زیاد مصرف آنها ممکنست باعث بهم خوردن تعادل متابولیکی بدن حیوان گردد ، که برای رفع این نقص لازم است مقداری مواد انرژی زا با آن افزود . این علوفه ها خوش خوراک بوده و از نظر کلسیم و ویتامینهای D و A و سایر ویتامینها از غنی ترین علوفه ها میباشد . طرز نگهداری و سیلو کردن آن در حفظ پروتئین خوراک موثر است . از علوفه های مهم این تیره ، گروه پیونجه ، شیدر ، اسپرس ، ماش علوفه ای ، نخود ایران ، لوبیا چیتی ، سویا یا لوبیای روغنی ، نخود چینی ، خلریا سنگنک ، گون ، لوبین یا باقلای مصری و شنبلیله را میتوان نام برد . گروههای فوق الذکر هر یک دارای انواع و اریته ها با مشخصات مختلف و برخی خاص میباشند .

لیکن در رابطه با اهمیت بسیار زیاده‌علوفه یونجه در تغذیه دام، که از آن بعنوان طلای سبز نیز نام می‌برند، با اختصار به خصوصیات یونجه می‌پردازیم.

یونجه (Medicago): یونجه قبل از گل دادن دارای

حداکثر مواد پروتئینی است ولی چون از نظر میزان محصول بعد از مطلوب نرسیده، بهتر است زمانیکه ۱۰ درصد بوته‌ها گل‌دار شد، مورد بهره‌برداری قرار گیرد. پروتئین موجود در برگ یونجه خیلی بیشتر از ساقه است. در اثر عملیات مختلف هر چه برگها از بین بروند ارزش غذایی آن کاهش می‌یابد. یونجه علوفه‌ای است که برای گاو شیری و گوساله‌های در حال رشد بسیار با اهمیت بوده و به علت سرشار بودن از ویتامین‌های مختلف از جمله D و K در مرغداریها و دامداریها مصرف زیاد دارد. به علت پروتئین زیاد تخمیر در آن ضعیف و سخت صورت می‌گیرد و در نتیجه از آن سیلوی مرغوبی حاصل نمی‌گردد، زیرا این دسته از گیاهان از نظر مواد قندی فقیر هستند، در نتیجه عمل تخمیر کاملاً هنگام بکار بردن آنها در سیلو، صورت نمی‌گیرد. برای رفع این نقص در سیلوی یونجه ضروریست که مواد قندی مانند شکرهای تخمیری، ملاس و غیره اضافه گردد و یا اینکه سیلوی نمودن یونجه با گندمیانی از قبیل ذرت خوشه‌ای، جو و ... صورت پذیرد. سیلو کردن مخلوط تفاله چغندر و یا ذرت با یونجه، استفاده از مکمل‌های تخمیری است که از اسیدهای آلی و یا معدنی و یا با اواخر از روش پژمرده کردن استفاده می‌گردد. سیلو کردن یونجه در مناطق مرطوب و بارانی مقرون به صرفه است. در صورتیکه مقدار فسفر یونجه با جیره غذایی در حد کافی و متعادل باشد، باعث ازدیاد شیر و درصد افزایش چربی آن میشود. اما میزان فسفر در یونجه به حد کافی نیست، (برخلاف کلسیم) و باید مکمل‌های فسفره بآن افزود، کمبود فسفر

علاوه بر اثر منفی روی شیر، اثرنا مطلوبی هم بر روی باروری و تولید - مثل حیوان دارد. درگاوها نیکه فقط یونجه مصرف مینمایند، مقدار کلسیم افزایش یافته، لیکن مقدار سفر بدن حیوان کاهش مینماید. یونجه به گل نشسته و یونجه‌های نیکه در پایان گل دادن مینمایند دارای مواد تلخ الفاساپونین (Alfa - Saponin) و نوعی آلکالوئید مخصوص حیوانات (Leguminse - Alkaloid) مینمایند. این مواد ضمن اینکه سمی هستند، ممکنست تولید نااحتیهای مختلفی را در حیوان بنمایند. البته بعلت طعم تلخ، حیوان میل زیادی بمصرف اینگونه یونجه ندارد.

پودریونجه بیشتر بمصرف تغذیه طیور میرسد و علاوه بر مواد پروتئینی حاوی مقدار زیادی ویتامینها و کلسیم است. پودریونجه سه تا ۳ برابر با یونجه‌ای که در مقابل آفتاب خشک میگردد، کاروتن دارد و از نظر ویتامینهای گروه B و K و ریبوفلاوین غنی است. اما ویتامین D آن ناچیز است. از انواع مختلف خارجی، یونجه لبلاسی و یونجه گل زرد مینمایند. مصرف علف سبزیونجه لبلاسی درگاوه‌های شیری میزان چربی و شیر آنها را با لامیبرد.

از نظر زراعی یونجه به چهار گروه تقسیم میگردد:

۱- معمولی	(Common - Group)
۲- ترکستانی	(Turkestan - Common)
۳- رنگانگ	(Variegated - Group)
۴- غیر مقاوم	(Non-Hard - Group)

* : احمدخیابانی، "علوفه یونجه"، زیتون شماره ۶۳، (اسفندماه

۱۳۶۵)، ص ۱۷.

برخوردار میباشد، از ۲/۲ تا ۲/۵ کیلوماده خشک سیلوی علف، برای هر ۱۰۰۰ کیلوگرم وزن حیوان میتواند مورد استفاده قرار گیرد.

ذرت خوشه‌ای (Sorghum Vulgare)؛ ذرت خوشه‌ای،

بعلت با زده خوبی که دارد، چهار نظر علف و چهار نظر دانه، کشت آن در غالب نقاط دنیا متداول است. این گیاه در مقابل خشکی مقاومت زیادی دارد و پس از یکبار آبیاری یا بارندگی، عقب ماندگی خود را جبران میکند. بعلت مقاومت زیاد در مقابل خشکی، علف شتری نیست. نام گرفته است. پیرگهای ذرت خوشه‌ای بصورت برگ ذرت و دانه‌ها بصورت خوشه‌های فرعی در انتهای محورها یا ثانوی قرار گرفته و فرم کروی دارند.

انواع ذرت خوشه‌ای عبارتند از:

- ۱- ذرت خوشه‌ای علوفه‌ای - اطلس (Forage Sorghum)
- ۲- ذرت خوشه‌ای قندی (Sweet Sorghum)
- ۳- ذرت خوشه‌ای علفی (Johnson Grass Sorghum)
- ۴- ذرت خوشه‌ای دانه‌ای (Grain Sorghum)
- ۵- ذرت خوشه‌ای جاروئی (Broom Sorghum)
- ۶- ذرت خوشه‌ای سودانی - سودان گراس (Sorghum Vulgare Sudanens)
- ۷- ذرت خوشه‌ای حلب (Sorghum Halopens)

ذرت خوشه‌ای حلب به نامهای گیاه جاروئی، علف گاو،

قیاق یا ذرت خوشه‌ای معروف است. این گیاه ریزم یا ساقه زیرزمینی دارد و دارای اسیدسیاندریک میباشد و میبایستی با احتیاط به دام خورانیده شود. * از انواع ذرت علوفه‌ای و قندی جهت سیلونه شدن

*: اسیدسیاندریک موجود در این علوفه، در اثر خشکی نقاط، یا عدم (ادامه زیرنویس در صفحه بعد)

استفاده میشود. ذرت خوشه‌ای شیرین یا قندی، دارای شیره مغذی شیرین است و کشت آن در شمال کشور متداول میباشد.

ذرت خوشه‌ای سودان گراس، بهترین علوفه تابستان بسرای گا و گوسفند بحساب می‌آید. این ذرت در مرحله قبل از خوشه‌بستن ممکنست تولید مسمومیت نماید. چون دانه‌های ذرت خوشه‌ای ریز و کوچک میباشد، دام و بخصوص گا و شیری نمیتواند آنرا بجود و این دانه بدون تغییر شکل با مدفوع خارج میگردد، ولی گوسفند دانه‌های ریز را بهتر می‌جود. بنا بر این ارزش ذرت خوشه‌ای برای استفاده گوسفند بیشتر است. مقدار عملکرد این محصول طی ۲ الی ۵ چین، حدود ۵ تا ۱۳۰ تن در هکتار بوده که قابل توجه است. ذرت را برای استفاده بیشتر بصورت سیلو نگهداری و استفاده مینمایند. معمولاً برای اینکه سیلوی ذرت با اشکال روبرو نباشد، بهتر است که ذرت دیررس را برای استفاده در سیلو کشت نمود و باید توجه داشت نوعی از ذرت انتخاب شود که قبل از یخبندان برسد. ذرتی که خوب رشد کرده و با دقت فراوان سیلوگردد، بهترین و ارزانترین غذا برای دام خواهد بود. سیلو کردن ذرت نباید زیاده‌بنا خیر بیاقتد زیرا در این صورت گیاه چوبی شده و خوش خوراک سی خود را از دست میدهد و حتی ممکنست کپک بزند. چنانچه ذرت را زود سیلو نمایند، خیلی ترش مزه شده و مقدار زیادی از مواد قندی آن از بین میرود. سیلوی ذرت در پرواربندی از نظر تولید مقدار انرژی و مصرف خوراک دام اهمیت دارد و برای رشد گوساله‌ها بعلت وجود انرژی، مناسب

(ادامه زهر نویسی صفحه قبل):

آبیاری بموقع بوجود می‌آید. ضمناً "در اثر افزایش کود ازته نیز بوجود می‌آید. این اسید در دانه ذرت وجود ندارد و در اثر سیلونی نمودن ذرت به کل از بین میرود.

۴-۱- دانه ها :

عموماً "بامیوه گیاهان غلات و جزه" غذاهای متراکم (Concentre) میباشند. دانهها از نظر مقدار سلولز کم و حاوی مقدار زیادی گلوسید میباشند، که بعنوان مواد انرژی زا در تغذیه طیور، مورد استفاده قرار میگیرند. دانهها از نظر مواد از ته ضعیف هستند، بنابراین در جیره - غذایی باید به دانه ها مواد از ته اضافه نمود. خشک و سالم بودن همراه با درجه خلوص با لادردانهها مورد اهمیت است. هرچه اندازه دانه ها بزرگتر باشد ارزش غذایی آنها بیشتر است .

دانههای مهم عبارتند از: دانه ذرت ، دانه گندم ، دانه جو ، دانه یولاف ، دانه چاودار ، دانه ارزن .

۵-۱- ما زاد محصولات کشا و رزی :

از ما زاد محصولات کشا و رزی برگ درختان ، برگ محصولات کشا و رزی و از جمله برگ چغندر قند را میتوان نام برد. یکی دیگر از این علوفهها کاه است. اگرچه کاه نیز غذا محسوب میشود، لیکن ارزش غذایی مهمی نداشته و قسمت اعظم مواد آنرا سلولز و مواد غیر قابل هضم تشکیل میدهد. مصرف زیاد کاه ، درگا و شیری آنرا دچار فقر پروتئینی مینماید و محصول شیر آن کاهش مییابد و موجب کم شدن املاح فسفر و کلسیم میگردد .

از انواع مختلف کاه میتوان از: کاه یولاف ، گندم ، جو ، برنج ، ارزن و کاه حبوبات نام برد .

۶-۱- ما زاد کارخانجات صنعتی :

دانه‌ها و میوه‌های روغنی را غربال نموده و دانه‌های راکسه از پوسته‌نازک پوشیده شده، پوست می‌کنند و سپس آنها را شکسته و از مغزشان بوسیله حرارت و فشار روغن استخراج می‌نمایند، تفاله باقیمانده که مقداری روغن نیز دارد، کنجاله نامیده می‌شود. انواع مختلف کنجاله‌ها عبارتند از: کنجاله پنبه‌دانه (بهترین نوع کنجاله)، کنجاله سویا، کنجاله کنجد، کنجاله بادام زمینی (آراشید)، کنجاله آفتابگردان، کنجاله کتان (بزرگ)، کنجاله منداب، کنجاله تفاله زیتون و کنجاله خشخاش. یکی دیگر از مزادکارخانجات، تفاله چغندر قند است. تفاله چغندر قند، غذای پرآبی است. این تفاله از نظر عناصر مغذی (پروتئین) و املاح معدنی (کلسیم - اسید فسفریک)، بسیار فقیر و دارای مقدار زیادی هیدروکربنه است. اثرات فیزیولوژیکی آن شبیه ریشه چغندر قند است. ارزش غذایی هر ۶-۷ کیلو تفاله چغندر قند برابر یک کیلو یونجه می‌باشد. این تفاله لازم است همیشه بمقدار کم و تازه مصرف گردد. در غیر این صورت با یداز تفاله سیلوشده استفاده نمود. تفاله سیلوشده در تغذیه گاو و بخصوص در زمستان مفید است. مصرف تفاله خشک چغندر قند با یونجه موجب فرجه شدن زودتر دام می‌گردد. ماس نیشکر و ماس چغندر قند، مواد شربتی شکل بزرگ قهوه‌ای تیره یا تقریباً سیاه رنگ می‌باشند که بعد از مرحله تبلور قند در شیر خالص نیشکر یا چغندر، ضمن عملیات تغلیظ و سانتریفوژ بدست می‌آید. ماس چغندر قند با ماس نیشکر تفاوت می‌نماید. میزان مصرف ماس بعلت وجود نیترات پتاسیم محدود بوده و استفاده زیاد آن موجب اسهال و ورم کلیه در حیوان می‌گردد. ماس را میتوان با سایر علوفه‌ها، بخصوص علوفه‌های که ارزش غذایی کمتری دارند مخلوط نمود و بدام خوراند. افزودن ماس به

* : شکستن مولکولها .

سیلوی خوراک دام ، بخصوص سیلوی ذرت وچغندرقتند، ارزش غذایی آنها را بالا میبرد.

۷-۱- منشاء غذاهای حیوانی :

.....

در این ارتباط بذکر نام منشاء حیوانی اکتفا میگردد، این غذاها عبارتند از: آرد گوشت ، پودرخون ، پودراستخوان، چربیهای حیوانی، محتویات شکمبه ، فرآوردههای فرعی کارخانجات لبنیات ، شیرپس چرخ ، شیرخشک حیوانی ، پس مانده کره گیری ، آب پنیـــــر ، پودر نهنگ ، پودر ماهی ، پودر صدف و... ضمناً " فضولات حیوانات، نیز در تغذیه دامها مورد استفاده قرار میگیرد.*

۸-۱- آمار دام :

.....

با توجه به گذشت زمانی بیش از ۱۴ سال از سرشماری کشاورزی سال ۱۳۵۲ و پانزین آــــــمــــــدن استقا ده چهار رچوبی از سرشمساری مذکور وعدم انجام آمارگیری جدید، آمارهایی که در رابطه با دام در سالهای اخیر عنوان شده است، زهماهنگی ودقت زیاده برخوردار نیست واحتمال خبط واشتباه در آنها وجود دارد. امید است درسرماری کشاورزی سال ۱۳۶۷ ، مرکز آمار ایران ، آمار دقیقی از دامهای کشور ارائه نماید.

* : مسعود هاشمی ، " روشهای عمل آوردن فضولات حیوانات در تغذیه دام " ، نشریه زیتون شماره ۶۲ ، (مهرماه ۱۳۶۵) ، ص ۴۳ .

نوع دام	۱۳۵۷	۱۳۵۸	۱۳۵۹	۱۳۶۱
گوسفند و بیره	۳۵۹۵۲	۳۵۲۰۵	۳۰۹۶۲	۳۴۶۰۵
بز و بزغاله	۱۸۲۶۶	۱۶۷۵۷	۱۷۳۵۸	۱۸۶۶۳
گا و گوساله	۴۷۱۷	۴۶۹۵	۳۵۹۹	۵۱۰۴

ماخذ: موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، گوشت، از سری انتشارات بررسیهای کالائی ضمیمه شماره (۱)، (تهران: موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، ۱۳۶۲)، ص ۱۰.

۹-۱- استانداردهای قابل قبول علوفه در ایران:

.....

پارامترهای مختلفی در استانداردهای علوفه ایران مورد توجه میباشند، که در تمام زمینههای خرید داخلی و خارجی، رعایت آنها ضروریست. این اجزاء عبارت از وجود آفات و مواد خارجی، فضولات و حشرات حیوانات، وزن حجمی پروتئین و رطوبت میباشند. در ارتباط با عوامل مذکور درجه بندی علوفه نیز معین و مشخص میگردد. برخی از انواع خوراک دام از جمله کنجالهها، دارای مشخصه های بیشتری برای بررسی میباشند. از جمله ویژگیهای فیزیکی، رنگ، بو، شکل ظاهری و ویژگیهای شیمیایی را میتوان نام برد. استانداردهای مذکور از طرف موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران طی نشریه های جداگانه مشخص شده است.

۲- تا مبن داخلی علوفه (تولید):

.....

نحوه تولید علوفه های مختلف در کشور بر اساس وجود امکانات و حتی تبدیل آنها تفاوت مینماید. پس از اجرای عملیات اولیه زراعی قبل از شروع عملیات کشت، از قبیل آزمایش خاک مورد نظر و رفع کمبودها، اقدام به کشت و تولید علوفه های مختلف میشود.

مدت بهره برداری حیوانات بیش از غلات است، زیرا در شرایط مساعد میتوان ۶ تا ۸ ماه از زمین محصول برداشت نمود. چنانچه چسب حیوانات با گندمیان کشت گردند و در طرز نگهداری آنها دقت بعمل آید، نه تنها محصول زیادی بدست میآید، بلکه ارزش غذایی و هضم این چنین علوفه ها بسیار خوب خواهد بود. بجز علوفه سبزه که مهمترین آنها یونجه میباشد، غلات دامی ارزش بسیار زیادی داشته و تولید داخلی و جهانی آنها حائز اهمیت است.

۱-۲- کشورهای عمده تولیدکننده غلات دامی (Coarse Grains):

.....

مهمترین کشورهای عمده تولیدکننده غلات دامی عبارتند از: ایالات متحده آمریکا، کانادا، آرژانتین، استرالیا و آفریقای جنوبی که بیشتر حجم مبادلات جهانی نیز در دست آنهاست.

جدول شماره ۱ خلاصه شده تولیدده ساله غلات دامی را در کشور های تولیدکننده عمده جهان و قاره های مختلف در سالهای ۸۵-۱۹۷۵ نشان میدهد. میزان تولید ایالات متحده آمریکا در سال ۸۵-۱۹۸۴ میلادی ۲۳۷/۸ میلیون تن و در سال ۸۵-۱۹۸۵ میلادی ۲۷۴/۸ میلیون تن بوده است. مقدار تولید کانادا در سال ۸۴-۱۹۸۴ میلادی ۲۲ میلیون تن و در سال ۸۵-۱۹۸۵ میلادی نزدیک به ۲۵ میلیون تن بوده است. میزان تولید غلات دامی کشور

سال	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹	۱۳۷۸	۱۳۷۷	۱۳۷۶	۱۳۷۵	مستفصله - کشور
۸۲۷۰۹۹	۸۱۸۶۰۹	۶۹۹۹۳۰	۸۰۳۰۶۶	۷۸۹۳۵۳	۷۲۰۶۷۰	۷۲۹۵۶۶	۷۲۵۷۱۷	۷۱۲۷۹۲	۷۰۴۷۱۶	۶۵۳۲۲۶	۶۵۳۲۲۶	۶۵۳۲۲۶	۶۵۳۲۲۶	کوتاه ریشته در حال توسعه
۲۷۵۴۱۸	۲۷۱۷۱۹	۲۶۵۶۰۶	۲۵۳۲۸۹	۲۶۵۲۲۸	۲۴۴۹۹۱	۲۳۸۸۱۲	۲۲۲۹۴۳	۲۲۸۷۸۶	۲۲۹۱۵۰	۲۲۲۲۱۰	۲۲۹۱۵۰	۲۲۲۲۱۰	۲۲۲۲۱۰	کوتاه ریشته در حال توسعه
۵۹۱۶۴۱	۵۳۵۸۹۰	۴۲۹۳۳۳	۵۵۰۶۵۷	۵۱۸۷۲۵	۴۲۶۶۲۹	۵۱۰۶۵۳	۵۲۲۷۵۴	۴۸۳۵۰۶	۴۷۸۵۶۶	۴۲۹۲۱۶	۴۲۹۲۱۶	۴۲۹۲۱۶	۴۲۹۲۱۶	کوتاه ریشته در حال توسعه
۱۴۲۳۸۲	۱۴۲۲۲۴	۱۶۱۲۳۵	۱۴۲۷۰۳	۱۴۵۸۹۰	۱۴۲۸۷۷	۱۲۹۱۱۶	۱۴۲۸۷۷	۱۲۷۲۲۴	۱۳۰۳۷۴	۱۵۳۱۲۵	۱۵۳۱۲۵	۱۵۳۱۲۵	۱۵۳۱۲۵	اسپینا
۴۳۵۳۴	۴۲۹۵۷	۴۴۲۷۲	۵۵۳۴۹	۶۱۱۶۳۶	۵۵۹۵۷	۵۳۲۶۶	۵۴۵۸۸	۵۱۸۸۰	۵۳۳۲۴	۵۳۲۶۶	۵۳۲۶۶	۵۳۲۶۶	۵۳۲۶۶	آفریقا
۸۴۳۰۱	۴۵۶۶۰	۴۳۶۷	۴۶۷۰۷	۴۸۷۲۳	۴۶۵۰۰	۳۸۶۷۵	۳۸۰۱۲	۴۱۶۶۷	۳۶۰۵۰	۳۶۰۵۰	۳۶۰۵۰	۳۶۰۵۰	۳۶۰۵۰	آمریکای جنوبی
۳۴۸۴۶	۱۲۴۲۲	۲۱۹۷۷	۱۸۲۵۶	۲۲۹۲۱	۲۰۲۸۱	۱۵۸۸۳	۱۸۸۲۳	۱۷۷۸۳	۱۵۴۵۳	۱۶۰۴۴	۱۶۰۴۴	۱۶۰۴۴	۱۶۰۴۴	آمریکای مرکزی
۲۹۸۴۶۷	۲۵۳۶۹۱	۱۵۸۰۵۶	۲۷۷۲۸۴	۲۷۲۶۸۶	۲۳۰۳۶۵	۲۵۷۲۲۱	۲۲۴۲۲۶	۲۲۸۱۳۶	۲۱۵۵۱۲	۲۰۵۵۵۵	۲۰۵۵۵۵	۲۰۵۵۵۵	۲۰۵۵۵۵	آمریکای شمالی
۱۱۲۳۷۳	۱۱۷۱۳۹	۹۸۳۹۰	۱۰۵۸۹۱	۹۹۳۲۳	۱۰۵۷۸۵	۱۰۲۲۶۷	۱۰۳۶۰۹	۹۸۴۷۴	۸۳۵۷۲	۹۲۱۱۵	۹۲۱۱۵	۹۲۱۱۵	۹۲۱۱۵	اروپای غربی
۵۸۹۵۹	۶۰۷۰۰	۵۵۴۶۰	۵۹۹۹۲	۵۳۶۷۵	۵۱۷۵۴	۵۳۱۱۳	۵۳۲۰۰	۴۸۵۸۶	۴۹۴۴۴	۴۹۰۷۱	۴۹۰۷۱	۴۹۰۷۱	۴۹۰۷۱	اروپای شرقی
۲۷۳۸۱۳	۲۳۶۶۷	۱۳۲۱۱۶	۲۵۰۲۳	۲۳۶۶۲	۱۹۸۳۱۵	۲۳۸۲۶	۲۲۲۱۶۷	۲۰۵۷۵۵	۱۹۴۲۱۰	۱۸۵۳۷۸	۱۸۵۳۷۸	۱۸۵۳۷۸	۱۸۵۳۷۸	ایالات متحده
۲۲۷۵	۲۲۰۱۴	۲۰۹۴۰	۲۶۵۶۱	۲۶۰۳۴	۲۲۰۵۰	۱۸۷۵۹	۲۰۷۵۹	۲۳۴۸۱	۲۱۱۲۳	۲۰۰۲۷	۲۰۰۲۷	۲۰۰۲۷	۲۰۰۲۷	کانادا
۱۸۹۱۷	۱۷۶۲۴	۱۸۲۸۳	۱۸۸۴۹	۲۱۴۱۱	۱۰۴۷۵	۱۶۲۴۱	۱۸۹۲۱	۱۶۵۳۴	۱۳۰۰۱	۱۴۲۱۰	۱۴۲۱۰	۱۴۲۱۰	۱۴۲۱۰	آرژانتین
۸۳۰۵	۹۳۹۸	۸۵۳۳	۴۲۵۴	۶۵۸۴	۴۲۳۳	۶۲۶۴	۶۴۹۵	۶۵۱۷	۵۳۲۱	۵۳۲۸	۵۳۲۸	۵۳۲۸	۵۳۲۸	استرالیا
۸۳۲۱	۵۱۵۶	۴۳۲۴	۸۸۵۸	۱۵۴۱۴	۱۱۵۶۸	۸۸۷۲	۱۰۷۷۱	۱۰۱۸۰	۷۷۶۲	۹۲۲۴	۹۲۲۴	۹۲۲۴	۹۲۲۴	آفریقای جنوبی

آرژانتین در سال ۱۹۷۵ میلادی ۱۴/۱ میلیون تن و در سال ۱۹۸۵ میلادی ۱۸/۹ میلیون تن بوده است. میزان تولید غلات دامی استرالیا در سال ۱۹۸۵ میلادی ۸/۲ میلیون تن بوده است. آفریقای جنوبی در سال ۱۹۸۵ میلادی ۸/۳ میلیون تن غلات دامی تولید نموده است. از کل تولید ۸۶۷ میلیون تن غلات دامی در سال ۱۹۸۵ میلادی در جهان ۲۷۵/۴ میلیون تن آن متعلق به کشورهای در حال توسعه بوده و ۵۹۱/۷ میلیون تن آن در کشورهای توسعه یافته تولید شده است.

۲-۲- مناطق عمده تولید علوفه در داخل کشور:

.....

در سال زراعی ۶۳-۱۳۶۲، در مقایسه سطح زیرکشت نباتات علوفه‌ای، استان آذربایجان غربی با ۱۲/۷ درصد، استان آذربایجان شرقی ۱۲ درصد، استان زنجان ۱۱/۲ درصد، استان اصفهان ۹/۵ درصد، استان خراسان ۵/۷ درصد و استان تهران ۵/۶ درصد، مقامهای اول تا ششم از کل سطح زیرکشت علوفه کشور را بخود اختصاص داده‌اند. در حالی که در رابطه با میزان تولید علوفه در سال مذکور، استان تهران با ۱۳ درصد تولید علوفه کشور (۶۶۹۹۰۰ تن)، مقام اول را در تولید نباتات علوفه‌ای احراز نموده است. استان اصفهان با ۱۱/۵ درصد (۵۹۳۵۳۸ تن) در مقام دوم، استان مازندران با ۸/۷ درصد (۴۴۶۸۹۱ تن)، در مقام سوم، زنجان با ۸/۶ درصد (۴۴۴۴۵۲ تن) چهارم و استان آذربایجان غربی با ۸/۳ درصد (۴۲۶۷۳۶ تن) در مقام پنجم و آذربایجان شرقی با ۸/۱ درصد در مقام ششم قرار گرفته است. طبق ارقام فوق ملاحظه می‌شود که در سال ۱۳۶۳ استان تهران با ۳۶۸۳۷ هکتار آبی و ۵۱۰ هکتار دیم سطح زیرکشت علوفه

جدول شماره ۲- سطح زیرکشت و میزان تولید نباتات علوفه‌ای استانهای
کشور در سال ۱۳۶۲
واحد: تن / هکتار

ردیف	نام استان	سطح زیرکشت	میزان تولید
-	کل کشور	۶۵۲۲۰۴	۵۱۲۷۹۶۲
۱	آذربایجان شرقی	۷۸۰۹۵	۲۱۷۱۵۴
۲	آذربایجان غربی	۸۲۵۶۸	۲۲۶۷۲۶
۳	اصفهان	۶۱۹۷۹	۵۹۳۵۳۸
۴	ایلام	۱۵۰	۱۱۲۵
۵	باجران	۱۱۸۸۸	۲۳۰۰۶
۶	بوته‌پر	-	-
۷	تهران	۳۷۳۳۷	۶۶۹۹۰۰
۸	چهارمحال و بختیاری	۲۲۹۶۰	۸۱۹۷۱
۹	خراسان	۳۷۹۵۱	۳۵۴۱۶۷
۱۰	خوزستان	۷۵۲۷	۶۲۲۹۶
۱۱	زنجان	۷۲۹۸۲	۲۴۴۲۵۲
۱۲	سمنان	۵۶۱۷	۳۸۵۰۳
۱۳	سیستان و بلوچستان	۱۱۳۳۵	۲۹۶۶۲
۱۴	قزاق	۲۸۷۵۲	۳۰۶۵۶۲
۱۵	کردستان	۳۶۴۶۹	۱۲۲۷۹۲
۱۶	کرمان	۲۱۱۳۹	۲۱۸۴۱۴
۱۷	کهگیلویه و بویراحمد	۱۳۱۸	۱۲۳۰۶
۱۸	گیلان	۶۵۷۰	۱۲۳۷۴۰
۱۹	لرستان	۲۷۵۰۰	۱۶۴۲۰۰
۲۰	مازندران	۲۰۸۷۵	۲۳۶۸۹۱
۲۱	گرجان و گنبد	۷۹۶۲	۵۱۷۷۰
۲۲	مرکزی	۳۴۲۱۲	۲۶۱۸۵۶
۲۳	هرمزگان	۲۵۰	۲۹۵
۲۴	همدان	۳۰۹۶۵	۲۳۳۷۲۶
۲۵	یزد	۳۷۸۰	۴۰۵۰۰

ماخذ: وزارت کشاورزی، آمارنامه کشاورزی سال ۱۳۶۲.

جدول شماره ۳- سطح زیرکشت و میزان تولید علوفه های سبزی طی سالهای ۱۳۶۱-۱۳۶۳
واحد: هکتار- تن

۱۳۶۳		۱۳۶۲		۱۳۶۱		نوع علوفه
تولید	سطح	تولید	سطح	تولید	سطح	
۱۶۶۹۶	۶۴۰۴	۱۸۳۸۶	۷۰۴۸	۳۰۶۴۴	۹۳۶۶	ذرت دانهای
۱۰۴۹۲۷	۶۳۶۵	۲۵۸۸۶	۵۴۷۰	۸۱۵۲۳	۱۰۹۸۱	ذرت خوشه ای
۶۷۹۰۹۳	۱۹۵۴۲	۶۶۸۷۵۷	۲۱۶۸۱	۳۶۷۳۸۸	۱۲۷۱۳	ذرت علوفه ای
۶۵۸۸۰۰	۶۵۱۲۹	۵۴۴۰۶۷	۶۲۵۴۵	۳۶۱۸۷۱	۵۶۷۳۱	شبنم
۲۸۱۴۸۴۱	۴۵۰۵۴۰	۲۷۷۹۷۲۷	۴۴۱۲۷۷	۱۸۵۸۲۹۰	۲۶۹۷۹۹	یونجه
۱۳۰۱۱	۱۵۵۶۷	۱۳۱۷۸	۱۳۲۶۰	۸۲۲۸	۱۵۵۰۱	گاو دانه
۶۸۷۵۳	۷۲۰۲	۳۸۸۵۰۰	۱۱۸۰۰	۱۳۸۰۰	۱۱۵۰	جو علوفه ای
۱۶۷۲۷۳	۳۸۱۹۳	۵۷۷۹۶۵	۱۰۰۱۳۷	۵۳۵۷۳۷	۱۴۲۹۶	سایر نباتات علوفه ای
۲۷۶۴۱۴	۴۱۴۳۷	۲۲۶۷۴۵	۳۵۰۷۶	۲۴۰۷۳۲	۳۵۷۱۸	اسیرس
۱۴۵۸۳۶	۵۷۴۶	۲۳۸۱۰	۱۴۷۴	۱۷۹۵۱	۲۰۷۰	چغندر قند

مأخذ: وزارت کشت و ریزی، آمارنامه سالهای ۱۳۶۱-۱۳۵۹-۱۳۵۸

درمقا م ششم بوده، لیکن از نظر نقطه نظر تولید علوفه در بین شش استان عمده تولیدکننده علوفه درمقام اول قرار گرفته است. چنانچه عملکرد در هکتار علوفه تهران و آذربایجان غربی را مقایسه نمائیم، ملاحظه میکنیم که عملکرد علوفه آبی استان تهران در سال ۱۳۶۳، ۱۸۱۴۹ کیلوگرم در هکتار و عملکرد استان آذربایجان غربی در همین سال ۵۲۵۳ کیلوگرم بوده است. جدول شماره ۲ نشان دهنده میزان تولید نباتات علوفه ای در سال ۱۳۶۳ میباشد.

با توجه به جدول ۲ مناطق عمده تولید نباتات علوفه ای عبارتند از، تهران، اصفهان، مازندران، زنجان، آذربایجان غربی، آذربایجان شرقی، خراسان، فارس، مرکزی، همدان، کردستان و لرستان*

در سال ۱۳۶۳، سطح زیر کشت ذرت خوشه ای در کل کشور، ۶۳۶۵ هکتار و تولید آن ۱۰۴۹۲۷ تن بوده است. ذرت علوفه ای در سال ۱۳۶۳ را ی سطح زیر کشت ۱۹۵۴۲ هکتار و تولید ۶۷۹۰۹۳ تن بوده است. در سال ۱۳۶۳ سطح زیر کشت یونجه، ۴۳۳۰۵۶ هکتار آبی و ۱۷۴۸۴ هکتار دیم و میزان تولید آن ۲۸۱۴۸۴ تن بوده است. جدول شماره ۳ نمایانگر سطح زیر کشت و میزان تولید سایر محصولات میباشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

*: وزارت کشاورزی، آمارنامه کشاورزی و رزی ۱۳۶۳، (اردیبهشت ۱۳۶۴).